

« zurück blättern vor »

DRUT subst. m., ab 1494; auch *drot*, *drót*. **1)** ‘Metallfaden, langer, feiner Stab aus Metall’ – ‘metalowa nić lub długi cienki pręt z metalu’: 1528 Mymer¹ [31²], SPXVI o 1562 WyprKr 8v, SPXVI *Dwanafti Alfpant, w nim dziefecz Ballas rubinow i perel ofmnafczcie miedzi niemi na drotach zlotich.* o 1593 KołakSzczęśl Dv, SPXVI *Tákże z Autorow text tu położony / Iák z złotych drotow we wzor sznur plecionj.* o (†1611) 1613 SyrZiel 387, SP17 *Drzeń chędogo drotom z niego wyiác az do korzenia.* o 1749 BeimJelMed 263, SP17 *Weźmi żelazny rozpalony drot [...] y nim ząb zwolna z ostrożnością przypal.* o 1801–1805 N.Pam. 15 352, L *Żelazo ciągnione na drót.* o vor 1861 SWIL *Drut złoty, srebrny, mosiężny.* o 1948 Duch.Chem. 7, DOR *Pewne metale dadzą się wyciągać w druty, np. złoto, żelazo kowalne (kujne), miedź, glin i inne.* – (SŁA), SPXVI, MAČZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2)** ‘der einzelne Strang eines geflochtenen Seils, Fadens’ – ‘jedna z nici lub jedno z włókien, z których skręcony jest sznur, powróż’: 1561 Leop.Eccl. 4 12, L *Powrozek ze trzech drotow nie łatwo się rozerwie.* o [LBel.] 1585 ReszPrz 38, SPXVI *Powrozek ze trzech drotow skręcony z trudnością bywa rozerwany.* – SPXVI, L, SW (powr.). **3)** ‘dünnere Draht aus Metall, Plastik-, Holzstäbchen für Handarbeiten; Haareisen’ – ‘cienki pręt z metalu, masy plastycznej lub drewna służący do wykonywania robót dzianych; żelazko do układania włosów’: 1765–1784 Mon.67 164, L *Pończoszki na drótach robi.* o (1828) 1910 Gosz.Zam. 92, DOR *W tej białych rękach drut jasny i gładki wydaje w mgnieniu różnowzore siatki, niby od wiatrów i z wiatrów tworzone, tak są przejrzyste i lekkie jak ona.* o vor 1900 Sw *D[[rut]] kędziorny.* o (1933) 1949 Goj.Dzień 15, DOR *W palcach jej bezustannie migają druty do robienia pończoch.* – CN, TR, L, SWIL, SW (m. u.), LSP, DOR. **4)** ‘die scharfe Ecke einer Wand’ – ‘ostrzy kant w wyprawie na winklach’: [hapax] vor 1807 Mag.Mskr., L *Drot nazywa mularz sam ostrzy kant w wyprawie na winklach, i ten czasem bywa zrzynany.* – L, SWIL, SW (mul.). **5)** ‘Telefon- und Telegraphenleitung’ – ‘przewód telefoniczny lub telegraficzny’: 1873 Siemieński W.Pol 22 *Jeżeli nie tak prędko, jak dziś leci myśl po drucie telegrafu, to z równie zadziwiająco szybkością przynosi się piosenka z miejsca na miejsce.* o (1882) 1966 Norwid 775 *Gdy z dala jadą kupcy gdzieś żelazną-drogą, Drzą telegramy w drutach i balon na niebie.* o (†1916) 1949–1951 Sienk.Listy II 247, DOR *W ciągu kilku dni para i druty telegraficzne rozniosą wiadomość po wszystkich zakątkach Ameryki o tym niezwykłym zjawisku.* o 1947 Koźn. Dzies. 55, DOR *Telefonujemy na lotnisko. Po drugiej stronie drutu telefonicznego odzywa się po chwili głos.* – SW, DOR. ◊ **Var:** *drot* subst. m., 1528 Mymer¹ [32²], SPXVI o [LBel.] 1776 Dudz 30, MAY – SPXVI, CN, TR,

L; *drót* subst. m., 1765–1784 Mon.67 164, L o [LBel.] 1801–1805 N.Pam. 15 352, L – CN, L, SWIL, SW sowie BAN; *drut* subst. m., (1777–1791) 1903 Staszic Dzien.I 37, DOR – (SŁA), SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Etym: 1**)
frühnhd. *droht*, *drot* subst. m., ‘seit dem 15. Jh.: aus Metall gezogene Fäden; aus Flachs, Hanf, Baumwolle, Stroh gedrehte Fäden oder Stricke’, GRI, nur für Inh. 1, 2, 3. **2**) nhd. *Draht* subst. m., ‘Telegraph (Drahtantwort)’, GRI, nur für Inh. 5. ◊ **Konk:** *dratwa* subst. f., bel. seit 1411, STP, zuerst geb. CN. ◊ **Komp:** *drutomierz* subst. m., ‘ein Maß (Blech und Metall)’, zuerst geb. Sw. ◊ **Der:** *drotować* v. imp., 1494 SprKHS VIII s.CLXI, STP VI *piccarii argentei deaurati et septimus drotowany*. o (1545) 1936–1948 CracArtific nr 1155, SPXVI, nur für Inh. 1; *drotowy* adj., 1562 WyprKr 37v, SPXVI o [LBel.] (†1696) 1747 Pot.Jow. 32, L, zuerst geb. TR, nur für Inh. 1, 2, 3; *drotak* subst. m., ‘vermutlich ein aus Fäden gewundenes Seil’, [hapax] 1590 WyprPL Bv, SPXVI, nur für Inh. 2; *drotowny* adj., 1595 BielawMyśl E2, SPXVI, zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *drótowny* adj., [hapax] 1595 Myśl. D2, L, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1, 3, 5; *drutowy* adj., ca.1620 ArKochOrl 35R, SP17, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1, 2, 3, 5; *drótowy* adj., zuerst geb. CN, nur für Inh. 1, 2, 3; *dróciany* adj., zuerst geb. CN, nur für Inh. 1, 2; *drocik* subst. m., 1683 SolGeom I 145, SP17, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 2, 3, 5; *drociany* adj., zuerst geb. TR, nur für Inh. 1; *druciarz* subst. m., (1856) 1871 Korz.J.Wdow. 314, DOR, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1; *drucik* subst. m., 1857 Dz.Lit.Lw. 24, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *drutować* v. imp., ‘mit Draht, Eisenklammern u.dgl. etw. (z.B. Töpfe, Mauern) zusammenhalten oder verstärken’, (1887) 1950 Bał.Burn. 84, DOR, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1, 2; *drótować* v. imp., zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1; *druciany* adj., 1889 Kaczk.Olbracht.III 232, DOR Zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1, 2; *dróciarz* subst. m., zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1; *drutowny* adj., zuerst geb. SW, nur für Inh. 1, 3; *drócić* subst. m., zuerst geb. Sw; *drótarz* subst. m., zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *druciak* subst. m., zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *drutarz* subst. m., zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1. ❖ Das Syntagma *ciągnąć na / w drut* übernimmt wohl dt. *draht ziehen* (GRIMM). Inhalt 3 scheint zum Teil (z.B. in der Teilbedeutung ‘Stricknadel’) keine eigenständige polnische Entwicklung zu sein. Das gleiche ist zu mehreren der Ableitungen zu sagen.